

«Дорожники» улуус тугах тэрилтээ
Улуусугуттар «Дорожник» ХЭТ
2003 сытан тэрилтэи үлэлиин-хамсыы
олорор. Бу ииниэт Чурапчы суолу-
иинин ииниэтэр эппиэтинэстээ
«Чурапчы суолулар» тэрилтэ баара тох-
тообута. Күн бүгүн, «Дорожник»
тэрилтэни Г.Г. Владимиров салайар,
кичи солбууучууһунан В.П. Захаров
үлэлиин-хамсыы олороллор. Мань
таһынан С.В. Петров салайааччылаах
«Чурапчы-автодор» тэрилтэ, киинэтэр
истэринэн тэрилтэи, даспыт сытан
үлэлээн эрэр. Маньна 9 үлэһит баар.
Сүүрүн тэрилтэиэр барыта 89 үлэһит, ол
иһигитэ 25 киһи сайынтты көмгө
дуоһууларынан үлэлиин сыйдыллар.
Барыта 50-ча суолта үлэһитир техника
барыттан, 16-тын сангардан улахан
оромуоһуури ыһыһыттар. Того да бу
тэрилтэ сангыһы тыһыһынан үлэлээ-
тэр, улууска кырыаһас, ыһыһыттар
үлэһиттэр айдаһар суохтар. Ор сыһар-
га бөрүһүнүлөөхтик Г.Н.Саввин,
И.И.Саввин, В.П.Аянитов,
Н.М.Дьячковский, И.Н.Пономарев,
Е.С.Федосеев, Д.К.Федоров,
П.А.Пилигин, С.А.Павлов ода үлэ-
лиин-хамсыы сыйдыллар.

Күн бүгүн муниципальный суолта үлс-хамнас күүсгөжүктүк бара турар. Он күрдүк, 3 хайысханын барыта 40-ча киши суул отуруугулар түүннэр-күндөр сайлаалар. Хогу суолта-Чаабай сийигэр Сергей Афанасьевич Седилитов сайлаланах биригээтэ, 1 булчуокер, 1 погрузчик, 4 массына тахсан үлэни сыдыаллар. Аны Саггархап сайыллар «Хата» ХЭТ эмиз техникаларын таһааран үлэни сүрүтүү сыллар. Согуруу суолта А.М.Пермяков салалаллах «Чурапча-аһолор» тэригтэ үлэлиир, мангы таһынан Токой суолтар П.П. Захаров, П.М. Наумов сайлааччылаах биригээтэ, «Халыма» федеральной суолта С.В.Пахомов биригээһиригээх үлэни сыдыаллар.

Мултунталай сулу онгоруу маань салар үлэ буолбатах. Маанна элбэх техника, сэлээркэ, үп-харчы иргэлэрэ баар суол. Күн бүгүн ис сулуурбыт барыла тунтовай суоллар, 25 % эрэ правийдах. Ол да иннитэн сылтаа суолбут боншуруоһа уустуруун илэр. Холбоһуудан эттэххэ, хоту нэһиликтэртэ барыла онотулуубут (7 км) сулу салгыһа онгорууа, бүтүгүтү турутуан 1 км суолта 10 мулүтүөнүөх смета бигэрэтиллиһэн нааһа. Ол эбигэр антархас Чаабый сийин онгорууа (3 км) 30 мөл. суумалаах харым нааһа буоларыгар тилиэр эбит. Бу мааных сыһынаралары биһилиһэрэн туран күн бүгүн.

Күн бүгүн биһиги улууспутугар суол боптуруоһа хайһый? Саас ахсын, ардах ахсын суолбут айдаана. Бу боптуруос ордук сытыытык улуус хоту уонна соһуруу, Мындааайыһыыр суолга турар. Быйыл саас БКЭ туттарааччы өвөлөрбүт эрэй бөрөнөн барбыттарын-калбиттерин бары билэбит, барар-калэр айаннаһыттар тыраахтарда кылта интэри түһэн, дьон сапыы сылдан суол кытылынан орок кэспитэрэ, суол суох буолан вертолётунан кылта аһыар ас таһылыбыта. Маныаха, муниципальнай суол хантан, хайдах үбүлэнэрин, кэлинни сылларга суол үлэтигэр хамсааһын төһө барбытын, быйыл төһө үп көрүлүбүтүн уонна суолу оноруу уустук «искусствотын» бөрөстүөй тыһынан улуус дьонугар-сэргэтигэр тирдэн көрүүм. Ол инниттэн суолга үлэлиир тэрилтэ салайааччыларын кылта көрсөн кэспэтиим, бу ыспыһабын суруйарбар сүрүн тирээчинэн буолла.

Бийиги муниципальный суолдарбытын
оноруу өрөмүсүн эрэ борздолоттон
онтохушгалларын бэлиттир
тождоотох. Суолу онорууну дон-сэргэ
сүрүөх сулрүтүк саньыр. Ол да ийин
киби барьта мөжүттэр... Онтон ээр
буолушаа, Чаабын сийэ күн бүтүн
онтохушан сырыгы-айан туксан турар.
Бу сис алдыныылаах аппатыр 2,857
КАМА3 массына буор киирлэ. Ол
бэтэр, 20.000 куб буор уонна 3,120 куб
травий кутулунта. Буор карьера чүгас
сүртөн буолушана, травий аастып
күһүн сир толуга. Мындазайыттан
күтүстэри-гүүнэри таһан бэлэмнэ-
эбиттэрэ. Бийыл ардахтаах дьыл
буолан, сөгүү кэлэн мөһөйбөстө да үлэ
тактанар. Бийыл ыйдан сыһына хоно-
руу сыһыар суол үлөһиттэрэ, аһар
айыһыһтааар итэҕэс суох ардахтан
эрөйбөһтэр.

Улуууска суолу онорууга, тулсарына баарыга үс сиртэн үл-харчы көлөр. Бастакылынан, депутаттар баһарылыларыннан улуус бюджеттин, республиканын о.э. Транспорти уонна суол министирэтибэтинтэн уонна федеральнай суолга диэн үбөттөн анал харчы тыарыһар. Улуу депутаттарын уонна министирэтибэ корор харчыга муниципальнай

сууларыг онгорууга, онгон федеральнайтат керүүлэр харчы «Халыма» суулугар ашнар эбит. Бэр ыспайдыларан сөлтөөх үбү аукцион бэрээдэгийнэн ыһылыта, элэртэ дээрэ кээсэлтэ, туруоруу сүүн мнэстэни ылар. Ол курдук, быһылыт сыйла үлүүс баһылыта А.Г. Ноговицын уонна «Дорожник» тэрилтэ сүүрүүтүнэн-көтүүтүнэн, быһыл муһиһиһынай суул онгорууга 73 мөлүйүөн суумалаах харчы көмүскэниэн, күн бүтүн 32 мөлүйүөнү олоххо киирэн үлэ-хамнас бара турар. Бу иһилтэн үлүүс үбүтүн уруксу сыйларга 1 мөл. кэригэ керүүлэр эбит буолабына, быһылыта сыйла бу кордөрүү 5 төгүд улаатан 5 мөлүйүөнүэ тиигэ тахсыбыта тустаах боптуруоһу олохтоох дыһалта болломтово ылбытын кордөрөө. Санаан аһар буолааха, аастыт 10-ча сыйларга суол өрөмүсүгүэр, тулсарылытар дээн харчы керүлүбүтэни кэригэ. Ол түмүгэ барыта ардыктаах дыһа оро аһнан, суол-иис улаханник аһыанылытар тирээтэ.

Маньшха, бийлэл суолу онсруута хайа да дьылгааглар эгбэх үл корулүбүтэ, бу архаахнах сайынга улахан комонент буолла.

„Хаар түнэ түрэр бэлхитаях сарсардытын кэннэ, тэлгэһэн хаарын күрүбүтэин да, хаамар ылыатын хаарынан бүрүдтэн, кирпичэн-хакхайлан тэлсигэлэн көстүүтэ кыта мөкү буолар. Сырын, айан суоллара үкчү онуктар“, — дигэн С. В. Петров санаатын үлүстэр. Улууска баар муниципальный суолбут 70% буор суол, манна ардах кэлэн түстэ да барыла бүтэр. Суолу корүү-истин үлэтэ кинилэр этгэлтэринэн, «соержани» үлэтэ, ол эбэтэр грейдер сылдыһыта эбит. Биллэн муниципальный суолларга грейдер ыйга биһирэ сылдыар. Биһир грейдер 1 км барааһына 2,700 солкуобайга тэннээр. Холубур, Чакыр, Арылбаах курулук сирлэргэ биһирэ баран кэлэн 367.000 солкуобайга тэннээр. Ата

грейдер канистээн арлах түстэ да, бүхр сулбут бэрххсан урукку кэблэн кэблэн, барьтын мэддөөнэн кэблээр эблн. Манлаада, ардактаах дьылаа суулу канистүү үлгэтэ өссө уустууран, көрсөөр ороскуота үлгэлэн бигээр.

Сирбит ирбэт тоно 1,5 метрэн сайлалар, ол иннитгэн сир ирээһинэ, тосгуута сүүлчтэ тахса турар. Маньаха, олоһулар суол үрлүк гына наастыганап, сир тонун тулар анал матырыяалынан буруулган баран траншданара буоллар, дыа кырдык, кэлэр-барар суолбут хамчыстыбата тутсуох этэ.

Улусу ийнигээрээ сүүл мөргөж үүс
улуустарга баар проблема. Арай, Уус-
Алданы холобурдуур бусилжаа,
улуустан коруулар харчылаара бэйлээ 9
малдүйүнтөн 18 малдүйүснэгэ тийлэ
үрлэбилээ кэрэхсэнигэн эрэ сөл. Онгон
бичигээр бэйлээ бу хамсаайн 5 тегүл
улаангылаа элбэлэ эгэр уюнна илвэкигээ
эргэл сагар.

Суол үлэһитэрин сүрүн туруорсуу-
лара федеральнай суол аукционун
курдук, улуустан көрдүрэр үп эмпи-
кырата 3 сылта ыһыһылтан программэ
быһыһылтан барара буоллар, үлэһитир-
гэ до ыһыһыох, чыгачки буолуо этэ
дигэн санааларын үлэстэһитэр.
Холобурудан этэххэ, 2013 сылта
ылбыт «Халыма» федеральнай суолун
огторуу аукциона 5 сылт 6 ыйта дигэри
барар эбит. Аны ыһыһылтар аукционна
рхойутаабакка кэмнээр ыһыһыһыла-
ра, үп-харчы бириэмэттигэр
хамсааһына—барыта суолта ыһыһылар
былааннаах үлэһит быһаччы оруону-
лар эбит.

Дээ, бу курдук үлэ үнүтүр умса түспүд, сайынны кэмгэ сыйшааны билбэт, тыын болтуруоһунан дьаргытырар «Дорожаник» тэрилтэ үлэһитэрин көрсөт, объектарын кэрийэн баран минньэк сатаага кэллим. Тыа суоллара күн бөрбөхө куһаҥан буолбатахтара. Ол иннинтэ кыһаллаахтар, Сыйлыарга эрийдэхтэр. Суол-нис оччоттон куһаҥынан өссө 1983 сыйлааха, күлүн тулар 3 күнүтэр «Сага олох» хаһыаха сэрин уонна үлэ бэтэрээнэ Н. Скрябин суруйбут ыстатыйына туоһу буолар: «Айан дыоно суолла хайтаргаларыттан үгүмүн үгүс үлэ күнэ сүтэр. Суол-нис матобууттан төһөлөөх техника болдоһун иннинэ туһаттан тахсарый? Онон ис суоллары оноруга өйү-санааны, үбү-харчыны, күүһү-күдээи гүмүргэ уолбаста...». Манан сылык-патиха, бу уустук үлэ күн сарсын да ырыхайлык быһаарылла охсоро сатам-маг да курдук. Элбэх эриһиэс, элбэх үп-харчы наада буолан, оччоттон аһаас кэлбит болтурмос буоллаҕа. Маннаах, кэлэр кэскил инниникүлөрүн санаан туран, ой-санаа соморолоһуутунан, биригэ үлэтигин түмүгүнэн, салалабыт өйбүлүгүн мунур уһулар тиксибит уһук суолларбытын санаа хоту онгоруор, сагаланы тунсарар кыһылын сөбүн бүгүттү үлэ-хамнас туоһулуур. Ол курдук, улуус биэр улахан тэрилтэ сагаланы тыһынын, сагаланы көрүүтүн улууһун дыонун-сэргэтин туһулар үлэһит-хамсы сыйлыарын эл харахынан көрөн итэргэйдим. Бу курдук, сый ахсын үгүс үп-харчы тыаһыл-лан, суол үлэтигэр кутуллан бердиэр, ама, сайдыыта тийибэт буолуохтут дуо? Ол эбэтэр, сайдыы тордо суолга сый-рын бары бөркө билбэт.

Наталья БОРИСОВА

Александр СТЕПЦОВ

(Салтыкова. Иннин 3 стр. кор)

Поэт, тылбаасчыт,
сүрүйааччы

Сурғиңарны Василий Яковлевич литературкызы
тукта башыныптан кырабиз.

Бүгдтэй сургуулийнхонд нэгдсэн зайны буудал «Зөвлөлдөрдөгөө» (бичиг, 1959 жилийнхөө) Рафел, Багдаспийский, Сэйзм хоёонд оруулж дүн, бүтэн жомуурлуултуу ажилла. Хоёондорууд тух эрх сонгуулах, урьдных эвлэлт уулстг ахирч-нотг дэрлж буудалт эблг дүн түмүүдэ сургуульчидын хэлтэж буудлугтара — хоёондорууд дунтхэс ахирын атгалар анхорд элржэел, сэлэй, номождон хэрлнхэж, нэгжнэрд-прототекнх үрхөгдэх Василий Яковлевэй бичлгнхнхрбгтэ. Сотору бу хоёондору «Ууларн саһардг кнлхлар» дүнн кнлнхэ буулдн тнхэжлгтара.

Дилеригүрүш сага ат бар бусубу.
Көңүрү алакан, күйүңдө үтү түбүтүткү
урканы, кийи хараар ийбеген кастубути
бүккө сүрүрү кыдыш хариканы, алаурушкө
ашор быйытатыш Вастий Яковлев критикада
балыткангыт. Сага үгүтү эрер элэр
сүрүлгөнаны өлчөсүздө балыткан карат,
Софрон Динилов «Кылымга» уланат астапай-
ны бөтөткөпкүт. Бу эрер авторга салгы
үтүлгөнүрүт, калат бөтөн айкынылары суру-
рүлүрүт кыгытпайгыт чыккай.

«Ордулар көрбизиниригиз» (1969 с.) роман сюжетносузду тый сиритер тиксе турар уларгайлылары кыргызстантык кордорбуток калмактар бокоткүүлүзүр, материалый-техникасий башкара бодоттоодунуз, адез спешалисттер промисленостор тавылылары — бу баргыт билиги дербизинибитер сага кастуулар эттер. Роман сүүн пероддара — агроном Александр Ирбитин, кыромелиоратор Аркадий Туулгоз салганы олохо калмалар мокуурдорох адез спешалисттер. Инженерлашах, улаштар учугайык бизер үлөитигер турурмурут савашары ситтер лаулуурлаштар, наука, техника скийинилги тый сирин олодор калмалар элбох тыйтер, хайлайысбашы үлөи ыгытлар. Кийинер уонсай дьыла иннитер байжарын умтаи күйбелер дьон. Роман үтүс сүүн перодтын калхоз ырабысшанынны прелюдиейе Тит Барласов булар. Бу сүрөхө энергиялах, билимталж-корүүлөх кийи эрзери хайлайысбашы бычарыдыны сийер. Устук хайтер. Аларды байтын калхоһун эр ашардыр иннитиги кийи уонсай госуарсаный инитерэтери уларды тийи барар. Сүрүмдөхө бу роман ишарыла түрүнник тийибте, байжарынгте. Устук характерлах, олохо дьонтох баш билинги тийтери айаң. Виссений Яковлев билиги литературалыгылар тый сирин үлөит дьонун, сийиавистарын усуурип отугун итэргитишсөхк ойдуулан кастообуту.

1970 с. «Сарыта арда» деген сөзгө көзөмөлдөөчү учуулар кийини көрөсөңөр түбүктөш саякаторуу шымыкта. Бу сөзгө Улуу Октябрьский социалистический революция 50 сыя түзүлүштүр шытылыбыт республикатада куонкурсуз аккаж бөрүмөңдөр тинибитте. Сөзгө геройлара нуку шынык жырбайтээр сөшөшөпөр. Сөзгө пролоштыра билини Ленинский бөрүмөңдөр лауреаттара буулбуштра сурыйычы оңою дыйны сөштөж проблеманы сөшөңгөр хорсүлүк шырылгыны түшдүрүр. Сурыйычы бөрүмөңдөр айыныштын геройлорун ити кудук бу бөрүмөңдөр туш огууш туур сөштөж шына чорсөшөк.

Бизнеситн саяху аядагчид, оных тэрхүү турар бонгуруостарин алдсгичилга ойдогтон, бынаадин бизнестигэр суурьшмалга үгүйсгэ, оныхоо ислэл-бизнсий көзигчилга костоо.

Василий Яковлев 1973 г. Москва М. Горький аттестат литературный институт и начал учиться литературный курсу ускоренно вступил в уния «Хотулу сулу» сурнали кишпанынай редакторы сойбанычынай улагыбгы

Проза болон жанрларын зарчмын сүүлээр тасымалласныг үлснэрт Виссений Яковлев биш дэлхийнхэн аймалынхын "Уоллентег" ромни буюур. Романти хуу дайн усуубуукиаар, ирбт тог үрүүсэр ан дайбуа ан мийтин тууларн пиромекростонияг уусук болуурустарин энгэ сага социалый психологический эйгүз элэр мнчат араас түбүктөлх оюор, романтика, сырдыкка талымал келер. Туууа келбт элэр мнчатлар рабонй ирээ илгилэр үрүүсэр, үлүмнр мнстеларин сөлүктүк тэринэн буаллар. Урукку тууу кароочунтар, булуттар оңорор рабонй кылас келестин хангаллар. Суруйалчы мнчат олохо мнстелтин таба булуулар ухуан болуостун уур. Романти бойлтин талымал олоо ди була мнч элэркөн Сергей Атаров, баскы койлтин сиргэ-буора табисарбт Пайдай Чаринга, тууу начальник Катунин уус-уран оттулун сийлти-хонлут оломо адалчанын көрсөтүлөр.

Проблематиката актуалыйынан, дини толук олостон ымыялыбыт конфликт салтырымын романы жанрынын сүзгөсүтөр, толкундотот.

Судуидагы бизнес үст санын түзүүтү коркуга Саяа сиригизди кишиге жана телелестикте «Тил санына» деген калыктанган кишиге болгон тилиги тилиги. Вице-президенттер кимин буюм буюму сарбери суук.

Василий Яковлев — талантливый тылбастыбыт.
Борис Лукин «Ойуун отуут» сэтэниин,
Николай Асеев «Сиргилэ олбут ыат», Иосиф
Уткин «Сивалар» поэмаларын тылбастыбыт.

Насийон Василийен айымпаларын уккучу 70 — 80-с сыяларга күн сирин кырыбүтүр. Бу «укутуруу сыялар» дэмат кимге дүйн-сөргө олуор, обшественый салынавайналарга, үлгү-малыка да тикмалылар алгастыр, итсрбн-быгарына, току-туруулары айымпаларып хорунук уонна итсрбн-сөргөхтик арыан, сире суруйбачаларытпн бйир бастаыан олох кустур кыдыгына алаастык элпип обшественый ойго-сангара, ирббүг, дүйн итсрбн-сөргө сеп түбүстүн — бу кып салый бйирбачылык, бочмунах ситпнмт. Очнолорго кырыгыт туск да туула-тумета суя, маланы элп, сурубу мнпн ары суруру дымла буюбатар обшкюр. Очн лптерубагыт норуот илпнп дымлутын салына олох ирббнмтн быгарсарылар олу уруубта, суя талкытат. Он эрээр уналл социалпшп-кутуурый суыпнах, кнпн далайыпнах боп-пурустары, проблемалары (Сир, Уу, Уог, салпын (ырас салпын, эконкста, айымпна харыстаылат). Чол олох, Кнпн дуула, Сюр-малы, Итсрн, Дүйн-кэргн, Талпа ода.) уе-уаш, лптерубый отутун тузубут, быгарс-тапбт айымпаларга суруйбачалар, историктар, философтар, кулуралогтар, социологтар, психологтар, лптерубый кыртмктар отутурунпн кыпнапк ыратыла, кнпн алаагычыга оссо да ойтуур-салпыр лыа элпнп кнпнктр. Кнпн айыр элпте, айымпна норуот кнпнрннпн таб талымалытпн, бастапн турат, тья сирин олура-дйларын кайда басырпн (тпн кайыныптыбтпн промышленность сулуурт үкнпнпн, меллорация, эвекстрификация, тпн үлпнп мекенстаныпнапн, тевекстаныпна бннлнпн, тпн джугун малыга-снпгга, психологкста, менталпста, дүйн-кэргн туруа, кнпн кнпнхэ салынавайналыга ода уларыйылар, кустүүлөр, прокссестр) кнрбүг, кнпн итсрбн лыа уе-ураыпн шырбыла, айгыла. Бу отутун кнпн кэрер элпн буюлукка, Василийн Василийен салына «бурустар кырыбннрнр» (1969 с.) романы эрн суруйбута да буюлар, кнпн алт тэрөбүт норуоттар снп-үгө тулары малыа этл. Бу роман бөлүмтөмнпг үтүмөн үтүс ашарчылары, олуку Чуралы джугун солулуа да, уе-уран лптерубый да отутун кыяй-хот тулпту, састербүг да мекенстаныпбт.

Кини бир эмгэ бочурунах сиппигининген научнай-техническай прогреси, космос эйигини, нукуа уйуштарини, очуктооу илгилегинияни, чиновниктары, бюрократтары («Саргатай ариде», 1970 с., «Уот илгит», 1979 с.) аидиче илгерилени тарар тили бир саргэ жашуулуш, сыны даулуулуш жерибүтүз. Аны ите огутуш сыныкылаптоо, Вассийн Вассилевин билгиле буюк түрү сүдү уларыйышыры, бирайы түтүлуш (демократизация, коммунисткий түтүлуш, газ, нефть, чак түтүлү лисышыры, гидроэлектростанция, темир сүтү түтү, ИСЧА (ВСТО) нефтьпроход, сыры кыгулун алгачы хостодуш, социалнай-культурулай эйгез сиппигинер, Олонхбул иттиригы о.д.д.) бую айдары тема, тематика, текст, сюжет, не хостод о.д. оготубул буюту о.д. Бу бирай кини личност, сурдугулы билимийин сиппигин-хостодуш, буслутун-хостодуш, сынык хостодуш позицияларин, айры үгез бочурагын тодуулуш.

Хайда да айымның согопко санылымы мененчиги бизер. Василий Васильевич бир дон улакан талканын, устанан-уралини, дунуланган («биз» – дон тын бонуну) аксаалыг, профессор Алексей Егорович Морозов «дунулан» – дон тынбистан тур) суйри, коморы тынхн хонористу кизег дауаһынган суйригичи бонхылыган бонхонго дилектиниз, бука омунаһан бонхит бонун. Кили уе-ури литератур элестер оне дулурган, куну тын дилексо сон, кинриг уонга тут дон бонхонисты кили. Ои суйри бирелелестиги, мни савалер, кини кира эригитин олох олуру-чочури (эри торостуг арта оон тудайак хонхит, туралчылары коноруну тусогит, оро саһа эрин киниге асылга, эрин кинигини ав-тур олох, араа кинигиларга кинигилары ола) элестер хонхит, олуру-санылыни бонхит уонга олохо, кира туралган, бонхонига тут элестиги, олохо дулуну кини олуру санылыни бонхитта.

Үстүк отуз азорбт, узукку киргиктик
"тогузундун речим" кызыл жорук айым-
намыры айыт Вассилий Яковлев чачы д-
бейбети кызын омскоогу тузундун тогу
кызыларын киргиктик алауат кызыл-
суйуу-кызыларын киргиктик-кызыларын киргиктик
урталак. Ой тузундун Н.Е. Виноградов - Урус-
"Сам сир" кызыл "Ата кызыл" д-
намырылар "Хорошоно бот кызылар"
отуз кызылар, кызын тогузундун
сорок кызылар тузундун. Отоз "Отоз"
кызылар" роман тузундун кызылар
кызылар, кызылар, кызылар, кызылар
тузундун сорок кызылар, Отоз "Сорок"
арыз" сорок кызылар сорок кызылар
сорок д-н, ой кызылар кызылар кызылар

уус-уранных ойуулуур сэлэн тахыыты сар
литературный олоҕор согул көстүүнүн буолбута.
Даттар киини суруйбт умуһуйуура кырдык
кыйыи кэлит Ленинский бирикмөнө мурустат
буолуохтара дуо?"

[illegible]

Сүрүлсө сэмэй, истиг-иңирек кыймылго, сөздү философский маинсакантык көрөт хонгоо кылгас афористический форматын кыайа-хот тутар пост кобунго десе балгыткыс куруук булган эрдиктерин, Василий Яковлев аны «Бүстүр кырбалыктар» десе болот романы сурыйн, дыгдор, литературнай критиктэри солгунтуп, эмгексө чарыктайлык талана прелтын чорлугу дегенн.

Василий Яковлевич литературата бастакы жарыяланган бийирогондот. Ол курдук кини докюра биартан бир кайгасарга тиксизилх-
тык, кереметтердик аркылан ирилте. "Утары
сайлары калалар" деген хохоонорун куниэтте
такситил кытыр Софрон Давидов биартан
июлунаак асылганы суруйбута. Сотору
исемнен "Өүгүст кырбылтаргыз" романа
күрес пана түспүтэ. Бу сүктөн улакан
проблемалары көпөтүт айланмала Ага дойду
Улуу сарилан салдылар сүтүн-курмаан
эмсизилдиги, 1942 с. куус оттуган кыжурдун
издеген көрөбүт Чуралгы оройлунан сарин
көкөтөтөри инкелерий-техомический
инженерлендире сана тариллиги советскы-
совхозной тууга сагана килерин — уну
ошкостуу, байлыктары силерин, хохоонор
туугу, дон олоон-дүйнөн уйгун көтөтү
курдук диген госудстрелений дилаларга
ылсыбыт элксиктан тулутулук куурзенин
ортогунан асылт, ал көнүгөт Деман Саспир.
Егир Николаев курдук чулуу
бөрө-бизилеринин атылып доборостул,
бирге үлөтөт кини эте бусалга билини
Василий Васильевичте. Ити науачий торукс
силердүт мелиоративий үлөтөри сайгасыпта,
40-н былыты Чуралгыга туугуспта дарына
кини мелиоратор-инженер бийлыктан
улаканак илдибитин, ал түмөтүр бу кэм
тулуунан айланма суруйарса ылсыбытан
дигестерик көрөтөр.

[illegible]

Сүрүяйыча Насирий Яковлев
интеллектуалдуу интуитив меккүсүрүттөн,
физиктер Крассининкокташ үйүлүгүчүлүк
прыйлаларды тирөөрөн "Сарына ардаг"
десе сөзүнө, саяктыктын үйүлүгүчүлүк
жарашы утары өкүлүгүчүлүк турмуштук байланыш
көзүнө геронимовский көпүлүктөн эпостонун
"Өрүстөр көрбөлүсүрүгүчүлүк" романын, интуитив-
интеллектуалдуу үйүлүк сөзүмүрүчүлүк калыпты, Бүлүү
ГЭС-ин курдук баардык туулушарынын үйүлүк
жарашы көрбөлүсү өкүлүгүчүлүк өкүлүгүчүлүк
дүйнөлүктөн үйүлүгүчүлүк, майталманын-саяк-
лыктарын калыпты Тууш Хайы өкүлүгүчүлүк
жарашы көрбөлүсү нүгүгүчүлүк "Өгүчүлүк"
десе романын мезгилдери сүрүяйыча, бу сөзүн
төлөмүсүрүчүлүк калыпты саяктыктыктык
көпүлүктөн калыпты буюрду.

Суруйларын Василий Яковлев убаган проблемалары суруйлар тосколуи хара алуур дигри тохтолотогоору. Ололун тизик сыйлыгылар «Хотон» дээн («Хотун сулуи») быйык айттын айт итинник эйе) советсэй-сохосоний тутул тиз сирезэр хайах кырбизин, урукко кыткылаах олуру айы-сыйаа уларыткытын, очутоого күүтөөнөзөк олох сыйлытан алыаһын уус-уран айттынны кыткытын бу романын суруйан айар үгүө бааһыта.

Ахсын үгс 70-с сэлсвэртэйгэн Саах сирин бүтүүлэн үлдсэн хосдөрстөний тэргийн бэлхүүнээ кирийг сохонхой тууль алдур туруутун уонга жэжэн хайлан-торилан барьгын бари түхүмэрт кэсэн жорбут бу сисгэмэр (бэлхүүнэ тууула) ар сэлсвэр сыралаан үлсэбэт суруулагчыбыт энэ буулаа Василий Васильевич Яковлевтай. Адагчыншр бу ниймэлтүн "Коржикос" дикт алхын бислээр. Суруулагча ар сэлсвэр суруйбу бу бэлтэ романн, хомойух нийн, сэлсвэрбас хамхалтала.

Того да улсын хэмжээгээр багын аймгуудыг суурилуулах аргаар, кини колдонтон

үгүлү сүрүшбүтө. Буларды булган проблемалар тууралуу көз караштары алмашып, дил-сөзгө кайгылангандыктан ышан алар урмат дуурустарга. Үлөтүлөр үгүртүлгөн эбиге дуу. Василий Васильевич бу бортгозхэй көз караштарын кинизгөн таһартирарга тоғо эрө тизгитболар. Олору аяган корон бериммал, балыр сүрүлгөні улашан көз караштар уу-уран айымнашарын сүрүлгүлүлөр бөлмөлөгүшүлгөні, суолун-аһилер кордооһунун кайыскалары эбиг дилер борт бүтүм санакка калгитим. Оңум оруннаоо ыдыл. Сүрүлгөні бу көз караштарын "Тың сүлүм" дилер аһилер, 1984 сүлүмгө кинизгөн бортгозхэйлгө. Аһилерлар кинизгөн аһилер бортгозхэйлгө.

Малынаа дүштөн элжес, Г. Бокерров
литературовед саяхат китептеринин компози-
ционный туулдарына аянан суруйбуз түшөй
ырытылган монографияга китептин
тасырдыгын анык бийин литературалар исто-
риялар сыйын итинчик дайымадан үт
суруна ийик. Ол түмүз Василий Яковлев
классикалык китептерге күн бүгүндө дери
ырытыла ийирсө, ол үтүксүн сөз айтым-
дар актылалары да аксинаган былытык
бисил бийинин китеп.

Василий Яковлев романнары "Әрүстүз кы-
бызлар", "Үтүлүтү", "Кыраага",
бары бир тарыхый сыйымдын хайбому
трилогия майтаныштылар, тын сирин
алоохторун алуусу эришкен
макуу эришкен, алоох-дынаха карор ил-
генерген-дылуурларынан толорулар Кини
курдук Саха сирин тыгыннар кырып суу
уларынын түзүлүшүн сөзүлгөн кырып
суулааччы, арааа, ахсанынах булу
оторобун. Бир сотору кызын ала Василий
Яковлев асып алоохту тунунт Василь
хорун сизинер исторический суулаах
айтаныштыларын булуохтара диги
бигеынар.

[illegible]

Сэмэн Тумат убаһын кэргэһэ сашыыр биер доржууларын В. Яковлевка үйүлүгүгүз аабах үлгүн оһорно. Ол күрүк, 1998 с. "Утары саһарга кыһыыр" дигэн хоһоонорун, релативизмны, аксылары түмөн кинигэ таһаарларбыта, 70 саһын көрсө сити кинигэни бэлэмтээн иштэстиспөү килэрбигэ, 2003 с. Чуулгач суруйа-чыларга аналлах "Эйгэ түрү-күл" дигэн бөрүгөһэй кинигэни бэлэктэһигэ, "Эһин истиг", мөө сээрэним" дигэн оһонд бэлэ түгүлүгүгүр оһорунан эосе форматынан суруллубут айымманын ааба-чыларга бэлэктэбигэ, Манна ойго, сүрэхэ хиллэр үөрүлүк да, хамаһаһох да түгүлүгү хиллэх биерлээн кэпсэнэллэр. Бу кинигэтирэгэр барытыр Сэмэн Тумат биер иштэктэрин суруйа-аччылары аһан-санан суруйан сырдларын уртактаһар уокон дүрүн ис хоһоонноһолор. Оһору кытта биергэ саха норуотун биер таһылар суруйа-чыла, бөлөнүгүзүшүтэ Василий Яковлев аһа эһигэ аһаһа.

Сала бийлигизил сурыйачылар — Семен уюла Софрон Даниловтар, Кундук Урастылар, Амма Аччылыа, Болот Боотур, Алексей Бродников, Рене Кулаковский, Феоктист Софронов Баһытайа ис сураттаргизин ойуулар, "Хотун сура" суралыа реликтары салбырачылар узаккычтаро динияа албараа тата.

[illegible]

Топорукта суух 60 см-ийг олонжон настныг олонжон түмүгт-сигийнхтэ хаашаарбыт суурууһууһа уонна түртүр ороло буолаллар.

Торообут нэлэиһиһэр бүүһүн оноржон биһир дойдунан суурууһаһарын кытта тэһтэ туу-орон биһиһиһэр суурууһаһын уонна үтүһүһэр аһарык биһиһиһэр биһиһиһэр. Чууһаһа биһиһиһэр олонжон сиритэр В.В.Яковлев-Тос дон уулусһаһын кыһаһын уулус дыйһаһын боһоронжор кыһаһа буолуһа.

Эрлэ бэрэгтэймэлт мэтээр йаалартин
хомуян байсангоо кэргин Киде
Тийфонгана Яктингана

Быыбар - 2014

БАЛАДАН ЫЙЫН 14 КҮНЭ
Ил Дархан быыбараТЫА СИРИГЭР ОЛОХ ТАҕЫМА
ҮРДҮҮРҮН ТУҕУГАР

Бары билэрбит курдук, баладан ыйын 14 күнүгэр Саха республикатын баһылытын талыаһыт. Быыбарга биһиги биэр дойдулаахпыт Егор Афанасьевич Борисов кандидатуратын ойбоон туран «Хатан» ХЭТ үлэһиттэрэ киинскэ куоласпытан бигэрбит. Тыл сиригэр олорорбут баһылытынан, тыл сиригэр сайылыгылар анааһаа программалар олукко киирэн үлэһи тураларыттан үөрөбүт. Ол курдук Чурапчыбытлар кэлин сылларга баарадай тулулар бардылар, суол-иис онгоһулунна, олох-дьаһах таһыма биллэрлик түбүстэ. 2011 сылтан 279 толору хааччылыылаах квартиранан элбээтэ, 2014 сылга өссө 84 квартира онгоһула сыдыар. Бу барыта норуот уонна быһаас биһиргэ үлэһитинин түмүгэ буолар.

Күндү биэр дойдулаахтарбыт!

Убаастылар түмүс туттар кинигит Егор Афанасьевич Борисов туһунан бука бары биһиргэ баладан ыйын 14 күнүгэр быыбарга тахсан куоласпытан бигэрбиксийин дигэн ыһырабыт!!

«Хатан» ХЭТ коллектива.

ных актов в области физической культуры и спорта, поддержка инициатив общественности на самых разных уровнях.

Интенсивно проводится работа по строительству крупных спортивных сооружений, которые стали, на сегодня, кузницей подготовки лучших спортсменов России, ареной международных спортивных баталей, достижения высоких спортивных результатов.

Реализация задач в области физической культуры и спорта становится источником привлечения инвестиций в будущее здоровое поколение нашей республики, роста благосостояния и здоровья всех жителей, семейного благополучия.

Мы уверены, что под руководством Егора Афанасьевича данная политика будет продолжена и будут внесены инновационные подходы в социально-политическую жизнь региона!

Мы, призываем жителей республики поддержать достойного кандидата, мудрого руководителя, опытного наставника — Егора Афанасьевича Борисова!

ФГБОУ ВПО «Чурапчинский государственный институт физической культуры и спорта».

Егор БОРИСОВ:
НОРУОТ КҮҮҥЭ —
КӨМҮӨЛ КҮҮҥЭ!Михаил Готовцев, Үлэ Геройа, Үлэ
Албан аата орден толору кавалера, Саха
Республикатын бочуоттаах олохтооро

САХАМ СИРИН ДЬОНУГАР — БАЙЫЛЫАТ ОЛОБУ!

ВЫБЕРИ ЛУЧШЕЕ БУДУЩЕЕ!

Мы, работники и студенты Чурапчинского государственного института физической культуры и спорта, обращаемся к жителям Республики Саха (Якутия) с призывом поддержать кандидатуру Егора Афанасьевича Борисова!

Образование молодежи, ее культурно-духовное обогащение — это наше будущее. Особенно актуально, развитие сельской молодежи, закрепление квалифицированных кадров для нужд развития отдаленных уголков республики, принятие культурно-просветительских ценностей для жителей и подрастающего поколения посредством занятий физической культурой и массовым спортом.

Благодаря государственной поддержке институт является федеральным и единственным вузом, осуществляющим свою деятельность в условиях сельского региона. Подготовка профессиональных кадров, спортивного резерва сборных команд России по видам спорта, развитие и популяризация национальных видов спорта является нашей первоочередной задачей.

Приоритетными проектами в социально-экономическом развитии региона считаем программу Егора Афанасьевича по реализации системы непрерывной подготовки спортивного резерва сборных команд, которая одобрена решением министра спорта России Виталия Мутко, развитие национальных видов спорта, их отражение в новых законодательных актах и признании исконно якутских видов спорта — хакасия и мас-рестлинга на мировом уровне.

Физическая культура и спорт, здоровый образ жизни являются основополагающей политикой нашей республики. Республика Саха (Якутия) считается одним из самых передовых субъектов Российской Федерации по развитию физической культуры, детско-юношеского спорта, спорта высших достижений и национальных видов спорта. Свидетельством тому крупные социальные проекты: Международный спортивный Форум «Россия — Спортивная держава», V МСИ «Дети Азии», Чемпионаты России по вольной борьбе, по стрельбе из лука, спортивному, традиционные Спортивные Игры народов РС (Я) и многие другие. Это принятие законодатель-

ных актов в области физической культуры и спорта, поддержка инициатив общественности на самых разных уровнях.

Егор БОРИСОВ:
МОДУН САНАА — СҮДҮ КҮҮС!

САХАМ СИРИН ДЬОНУГАР — БАЙЫЛЫАТ ОЛОБУ!

“ЫРААС, ЧАҕЫЛХАЙ КЫАЙЫНЫ БАҔАРАБЫТ!”

Буолары турар Сахабыт сиригэр Аҕа баһылытын талар эппиэтинэстээх быыбарбыт чуһааһытынан араас эйгэҕэ үлэһит дьонгон куоласпытан кимикээ эрөнэ, сахалары сайылларар, баһылытыт олохторбутугар, үрүк чыпчаалга таһаарар, олохтут тупсарып, олохторбут инникитин онторор кимикээ биэрэллэрин ыйытаастыбыт.

Михаил Гаврильевич Яковлев (индивидуальный предприниматель):

Куоласпыт Егор Афанасьевич Борисовка биэрэбин. Мин савлаахтар, Саха сиригэр Аҕа баһылыта буолар кини эрэ баар. Тоҕо дьэтэххэ, улахан уопуттаах уонна бу үлэһит кэмгэр элбэх үлэни, араас хайысханы барытын хаһан сайылларар эрэр. Эгэр эрдэһиттэн «дара» үлэттэн саралаан тух баар кыһалҕаны барытын этиэтэн-хаһынан биһит буолан норуотка чуһас кини дин саныыбын. Саха норуотун культуура, сиригэр-уотун, дойдутун, баайын-дуолун, тылын-өһүн, ыччаттын инникитин хаһык да атын омух кинигэ ис иһигэр киирэн ойуура, ойдуура ыраахан буолуо. Ол иһин бэйэ кинигэ Аҕа баһылыта буолура үлэтэ таһаарылаах буолуо.

Сахам дьонно-сэргэтэ быыбар эппиэтинэһин ойдоот. Хас биһиргии кини куолана Сахабыт сиригэр инники дьаһалгылар олус наадалаах. Олгон үлэһит кинигиттэр Е.А. Борисовка инники олохтут тупсарып туһунан куоласпытан биэрэргэ ыһырабыт.

Айалина Михайловна Смирнова (культура эйгэһит үлэһитэ):

Бу буолары турар баладан ыйын 14 күнүгэр быыбарга 5 кандидат турбутунан биэр эйгэһит-санааһан сайылларар Егор Афанасьевич Борисовка куоласпытан биэрэбин. Тоҕо дьэтэххэ, кини тыл сиригэр үлэһит-хаһыан бойдотун көрдөрөн таһаарыт улахан политик буолар. Саха сиригэр бу кэмгэ сайылгытын тухары олус элбэх үлэһит ыһылаан кэллэлэр. Мин бойом культуура үлэһитэ буоларым баһылытынан аһаарас культуура өттүгэр улахан ойбул баар буолбутун этэбин. Ол курдук, Саха сиригэр Арктика сыла биһирэһиһитэ, улуустарынан культуура сыла ыһылаан турар.

Егор Афанасьевич хас эйгэһит барытын хаһан тэнтэ тутан үлэһиттэр көрөһөһүлөөх. Чурапчыбытлар 2013 с. ыһылыгыт «Манчаары оонньуулар», 2015 с. буолуохтаах «Олонхо ыһыада» бу барыта саха норуотун культуура сайылларар үлэ. Бу манна Е.А. Борисов улахан болгомтотун уутар. Культуура, тыл-өһүн, өбүтүн оонньуутун эрэ туттаһына саха сайар. Бу ааспыт сылга иһигэр толкуйлаабыт, быһааннаабыт, олукко киирэн кэлбит үлэһит барытын салгыы ыһылаахтар баһарабын. Ол иһин Е.А. Борисовка ойуурун. Баһарыам этэ кини ыраас, чыгылхай кыайыттын.

Иннокентий Иванович Баранков (индивидуальный предприниматель):

Мин ширит баһылытынан Е.А. Борисовка эрэ куоласпытан биэрэбин. Бойом иһигэр кэмэр спорттун көрүнүгүн дьарыккаһабын. Онгон биһигити Ил Дархан спорт сайдарып туһунан элбэх үлэни ыһта. Холобур,

биһигити куоракка спорттун тирээһин баар буолла. Чурапчылар, биһигити, биэр дойдулаахпыт, норуот сайдырыгар, хоту дойдуга олорор дьоммут олохторо тупсарыгар элбэх кыһалҕаны укта.

Бар дьонум бары биэр ойдоон-санааһан сайылларар Е.А. Борисовка куоласпылаах.

Алексей Гаврильевич Егоров (Чурапчы нэһилиэгин баһылытын солбуулааччы):

Егор Афанасьевич Борисов тыл сиригэр күүстээх болгомто уутан кэлэ, үлэһит программнай ыһыма олохтоон республикага тарҕаһыта тыл дьонугар сүрүөх табыластаах буолла. Тыл сиригэр олорор ыччаттар үлэһитир-уеулуобуһалара кинигэ олохтор, үлэһитир ыччаттары кытта тэтиһэн эрэр. Республика үрдүнэн социальнай суолтаах объекттар тутулунулар. Холобур, «Манчаары оонньуулар», «Саха республикатын норуоттарын спартакиада», «Олонхо ыһыада» урукку сылларга наар биэр сиргэ буолар эбит буоллаһына, биһигити көһө сыдыар буолбута нэһиликкэстэр сайдылырыгар күүстээх олук буолла. Е.А. Борисов улахан уопуттаах, дьонно-сэргэтэ бойдотун көрдөрбүт, республика сайдырыгар күүскэ үлэһитир сайыллааччы буолар.

Чурапчы олохтоохторун, чуолгаан эгэр ыччаттарын, Чурапчыбыт, Сахабыт сирэ тупса турарын туһунан Егор Афанасьевич Борисовка ойууһа дигэн ыһырабын.

Ирина БАРАНКЕВИЧ.

(Ойууһа ил өрөкүтэ нэһилиэгин фондэ кинигити ил дьаһалгыһа Гаврильевич Егор Афанасьевич Борисов).

